

کندوان؛ تماشاخانه تاریخ بر بال سهند + تصاویر

نمایشگاه زنده زندگی صخره‌ای در بستر سنگ‌ها، سرزمینی که آوای قرون را از دهان غارها می‌توان شنید، سرزمین معماران و هنرمندان گمنام تاریخ، به راستی کندوان خود تاریخ است، اینجا میعادگاه انسان و طبیعت است.

نخستین، هاستاء، زنده صخره‌ها، حما،
کندوان؛ تماشاخانه تاریخ بر بال سهند + تصاویر

نمایشگاه زنده زندگی صخره‌ای در بستر سنگ‌ها، سرزمینی که آوای قرون را از دهان غارها می‌توان شنید، سرزمین معماران و هنرمندان گمنام تاریخ، به راستی کندوان خود تاریخ است، اینجا میعادگاه انسان و طبیعت است. به گزارش خبرگزاری فارس از تبریز، کندوان اسکو در آذربایجان شرقی نمایشگاه کار و رنج گذشتگان است، در اینجا تاریخ در سنگ جلوه می‌کند، اینجا آدمی توان خودش را در عرصه نبرد با طبیعت در پیش دیدگان بهت زده به تماشا می‌گذارد، کشاکش بازو و سنگ، تراش و شکافتن، رسوخ و خانه‌سازی در آن با ابتدایی‌ترین ابزارها در اینجا خبری از آپارتمان‌ها و ساختمان‌های شیک امروزی نیست، در اینجا برج‌های سر به فلک کشیده کوه‌ها هستند و در دل کوه‌ها، مردمان شیرینی زندگی را سپری می‌کنند. اینجا دیار فرهادان شکبیا و پرتوان است که با دستان خود سنگ‌ها را شکافته‌اند و با عرقشان آنها را صقل داده‌اند، سرزمینی که تاریخ را تنها با نیروی بازو بر سینه سنگ نوشته است، سرزمینی که تاریخ را در سینه به یادگار دارد. نمایشگاه زنده زندگی صخره‌ای در بستر سنگ‌ها، سرزمینی که آوای قرون را از دهان غارها می‌توان شنید، سرزمین معماران و هنرمندان گمنام تاریخ، به راستی کندوان خود تاریخ است، در کندوان نسیم دلپذیر صبحگاهی با وزیدن بر بال‌های گسترده سهند، عظمت خلقت را نجوا می‌کند. اینجا میعادگاه انسان و طبیعت است، روح و روان آدمی با دیدن آن جلوه‌ای تازه به خود می‌گیرد در اینجا زیبایی در عین سادگی نهفته است و زندگی، در نفوذ و رسوخ در سنگ‌ها، معنی و تجلی می‌یابد. **#171: کندوان** «تنها روستای زنده جهان» خطه آذربایجان شرقی، همواره چون نگینی بر تارک زیبایی‌های طبیعت ایران درخشیده است و روستاهای شگفت‌انگیز آن همچون **#171: کندوان** و **#171: زنوزق** در این بین از عجائب استان است. نمایشگاهی از کار و رنج بشری، جلوه تاریخ در دل صخره‌ها، کشاکش بازو و سنگ، از تراش و شکافتن سنگ تا رسوخ در آن و ساختن خانه‌هایی به شکل کله قند، آن هم با ابتدایی‌ترین ابزارها، بدون توجه به گرمای تابستان و سرمای زمستان، در این گوشه ایران، دست پروردگان خورشید سوزان، در دل صخره‌های به جای مانده از آتشفشان‌های باستان، با کلنگ و بتک و قلم به جنگ صخره و سنگ رفته‌اند و خانه‌هایی ساخته‌اند که هنوز پس از هزاران سال پابرجا مانده‌اند و استوار و صلب البته شگفت‌انگیز، یکی از سه روستای صخره‌ای جهان؛ اینجا روستای خانه‌های کله قندی است. **#171: کندوان** یا به تعبیری **#171: کندوجان**. از پایین که نگاه می‌کنید صخره‌هایی را می‌بینید که در شب ارتفاعات قلل سهند پشت سرهم به صف شده‌اند، چیزی شبیه روستای ماسوله اما با یک تفاوت، ماسوله دست پرورده خاک و خشت و سیمان و آجر است و کندوان، نمادی از سنگ و صخره، خانه‌ها را در کندوان **#171: کران** می‌گویند؛ شاید به معنی بی‌کران، خانه‌هایی ساخته شده از صخره‌های سنگی، از جنس **#171: توف**. معماری روستای کندوان و جاری بودن زندگی مردم در قالب بافت قدیمی آن، در جهان یک استثناست. معماری خانه‌های کندوان به قرن هفتم هجری و در برخی موارد حتی به دوره‌های پیش از اسلام باز می‌شود؛ ارتفاع کران‌ها بین 30 تا 40 متر است. ***وجه تسمیه روستای کندوان** کلمه کندوان از دو کله (کند) و (جان) تشکیل شده و در اصطلاح ترکی به معنی (ره) و جان به معنی (خود ئوز) است یا توجه به شرایط اقلیمی سرد و یخبندان و توپوگرافی سخت و ناهموار منطقه مردم توانستند با دستیابی به کران‌ها و ایجاد حفره در آنها خود را در مقابل شرایط سخت اقلیمی حفظ کنند. این امر موجب شده که کلمه جان در آخر کلمه کند به عنوان پسوند قرار گیرد و کلمه کندوجان را به وجود آورد. روستای کندوان که از نظر موقعیت جغرافیایی در ارتفاع بیش از 2 هزار و 200 متری و در دامنه شیب تند در امتداد رودخانه استقرار یافته، به علت نداشتن خاک مساعد کشاورزی، نبود راه‌های ارتباطی، سرما، کمبود زمین‌های مسطح برای کشت و زرع و علی‌الخصوص کشت آبی، دارای شرایط نامساعد زندگی است. کوهستانی بودن منطقه سبب ایجاد جویبارهایی در سطح مناطق شیب‌دار است که به سمت دره حرکت می‌کنند و سرشاخه‌های اولیه رود کندوان را تشکیل می‌دهند. به علت ارتفاع بالا و وجود برف در تمام مدت سال و ذوب تدریجی برف‌ها، مراتع طبیعی در منطقه وجود دارد به همین سبب دامداری جزو فعالیت‌های اصلی به شمار می‌رود و کشاورزی دیمی در دامنه‌ها و زمین‌های ناهموار منطقه در مسیر چشمه سارهای آبدار کوهستانی وجود دارد. بنا به تحقیقی که توسط دانشکده معماری تهران انجام گرفت و بنا به روایت کهنسالان این روستا از قرن هفتم هجری به بعد مسکونی شده است. بدین ترتیب که اهالی کندوان ابتدا ساکن روستای حیلهور که در دو کیلومتری غرب آن است که در قرن هفتم هجری مقارن با حمله مغول به دلیل عدم امنیت جانی، مالی و بلایای طبیعی مانند سیل، به دشت کوچک مقابل روستای فعلی عزیمت کردند که این دشت ابتدا محل بیلاق ساکنان دهات اطراف بود و حفره‌های سنگی را کندید و به صورت مسکن درآوردند. برای استقرار مناسب کران‌ها که اکثر آن‌ها به جنوب هستند و امنیت جانی و مالی از دست حمله راهزنان، بلایای طبیعی و همسایزی با اقلیم، آنها را به صورت مساکن مطلوب و مناسب برای تشکیل یک روستا درآوردند. روایت دیگری حاکی از آن است که حدود 800 سال قبل گروهی از جنگجویان که از منطقه عبور می‌کردند، کندوان را به عنوان پایگاه خود انتخاب کردند و بعدها همین جنگجویان آن را به صورت دهکده‌ای درآوردند. برخی از باستان‌شناسان قدمت این روستا را به دوره‌های پیش از اسلام نسبت می‌دهند. در دل این تپه‌های بلند که ارتفاع بعضی از آنها به 40 متر می‌رسد آغل، انبار و اتاقک حفر شده که بسیار دیدنی است و ضخامت جنس و طبقات تپه‌ها و مخروط‌ها از نوع اینمیریت و لاهار است که بر اثر مخلوط شدن مواد آتشفشانی سهند با گل و لای حاصل از باران سیل آسا به وجود

آمده است. بلندی این تپه‌های مخروطی و هرمی شکل بیش از 60 متر است. تشکیلات طبقات روی آبرفت قدیمی واقع شده و رودخانه کندوان بیش از 10 متر از آن را حفر کرده و پایین برده است. کرانه‌های مخروطی شکل دامنه کوه‌های سهند برای گردشگران داخلی و خارجی یادآور بهترین مناظر طبیعی و تاریخی ایران است، چرا که این دامنه روستای تاریخی و توریستی کندوان را در دل خود جای داده است. جاذبه‌های این روستای تاریخی به گونه‌ای است که مشاوران سازمان بین‌المللی گردشگری از دیدن آن به وجد آمده و «#171: کندوان» را یک اثر جهانی دانستند. دره شمالی جنوبی سرسبز کندوان یکی از خوش آب و هواترین و زیباترین نقاط کوهستانی ایران به شمار می‌رود که علاوه بر نهر نسبتاً بزرگ دارای چشمه‌های آب معدنی نیز هست که خواص پزشکی زیادی از جمله دفع سنگ کلیه دارد. معماری صخره‌ای حاکی از صحنه‌های مبارزه وجدان انسان با طبیعت و در خدمت گرفتن صخره‌های طبیعت است. به یاد ماندنی‌ترین ویژگی «#171: کندوان» سیمای کالبدی آن است، طبیعت در این بخش از کوهستان سهند، هنرنمایی خود را به شکل صخره‌ای سنگی دوک مانند در برابر چشم آدمیان نهاده و آدمی از زمانی که به روزگار ساسانیان می‌رسد با کندن و حفاری کردن این دوک‌های سنگی، یکی از دیدنی‌ترین و کم‌مانندترین نمونه‌های معماری را باز آفریده است. در نگاه نخست به روستای «#171: کندوان»، مخروط‌های نوک‌تیزی دیده می‌شوند که در سطح آنها سوراخ‌هایی وجود دارد. درون هر مخروط، اتاق‌هایی را می‌توان دید که از آنها به عنوان فضاهای نشیمن، آشپزخانه و حتی انبار و طویله استفاده می‌شود. معماری صخره‌ای کندوان حاکی از صحنه‌های مبارزه وجدان انسان با طبیعت و در خدمت گرفتن صخره‌های طبیعت است. در معماری معمولی به وسیله مصالح ساختمانی گچ، آهک و خشت هیئت اصلی بنا به وجود می‌آید، در صورتی که در معماری صخره‌ای، فضای مورد نظر در درون توده سنگ‌ها هویدا می‌شود و سنگ طبیعی نیز مانند کالبد بناها قشری مستحکم در اطراف این فضا ایجاد می‌کند. به یاد ماندنی‌ترین ویژگی کندوان سیمای کالبدی آن است، طبیعت در این بخش از کوهستان سهند، هنرنمایی خود را به شکل صخره‌ای سنگی دوک مانند در برابر چشم آدمیان نهاده و آدمی از زمانی که به روزگار ساسانیان می‌رسد با کندن و حفاری کردن این دوک‌های سنگی، یکی از دیدنی‌ترین و کم‌مانندترین نمونه‌های معماری را باز آفریده است. نخستین کسانی که کندوان را شکل داده‌اند با کندن مکان‌های بایسته زندگی خود در دل سنگ‌ها، بی‌آنکه سیمای طبیعت را برای رسیدن به خواسته خود دگرگون یا ویران کنند، دست به آفرینشی زده‌اند که نشان از فرهنگ بسیار والای زیست‌گروهی دارد. جز اتاق‌های نشیمن روستاییان، دو مسجد با ستون سنگی و بیش از صدها آغل در دل مخروط‌ها کنده شده‌اند. در درون هر مخروط بین دو تا چهار طبقه، مسکن ساخته شده است و کوجه‌های روستا در حقیقت همان شیارهای ناشی از جریان تخریبی آب‌ها هستند. در کندوان طبیعت، بستر شکل‌گیری بافت زیستگاه را از پیش در برابر آدمی گسترده است و آدمی هشیارانه این پیشکش را گرامی داشته و جیدمان شایسته را هم‌خوان با طبیعت پیش روی خود با زیبایی و آرای در خور نشان داده است. بافت قدیمی‌ترین روستای کندوان که یکی از زیباترین و منحصر به فردترین روستاهای تاریخی کشور و تنها روستای زنده صخره‌ای محسوب می‌شود، هم اکنون با ساخت و سازهای جدید در این روستا که متفاوت با بافت گذشته است با تهدیدی جدی رو به رو شده است..... نگارنده: وحید زینالی